

Försätlig argumentation av Rönnbäck och Broberg

FREDRIK SEGERFELDT

SLUTREPLIK

I sin kritik av min artikel om kolonialismens begränsade betydelse för Europas välstånd (Segerfeldt 2019) undrar Klas Rönnbäck och Oskar Broberg (2019; hädanefter kallade R&B) vilken forskning jag polemiserar mot. Mitt svar är: ingen alls. Som framgår av första raden i min artikel är det uppfattningar i den allmänna debatten och i textböcker jag vänder mig emot.

Angreppssättet ovan är talande; R&B argumenterar ofta vid sidan om. De bemöter sällan mina övergripande teser, utan presenterar enskilda exempel, oftast från andra epoker än de jag diskuterar och från branscher jag över huvud taget inte nämner. Och så modifierar de frågeställningarna från att handla om det som jag hävdar till det som de forskat om.

De vänder sig mot tre av mina påståenden. För det första att kolonierna var perifera för Europas ekonomi, vilket jag belägger med ett antal olika siffror från olika århundraden och för såväl hela världen och Europa som för flera enskilda länder.

R&B väljer att rikta in sig på ett av dessa exempel, nämligen att Afrika fick ta emot endast nio procent av den europeiska kapitalexporten runt förra sekelskiftet. De återger dock mitt argument försätligt, eftersom de underlåter att nämna efterföljande mening: ”Det är alltså svårt att se att Afrika skulle spela någon central roll i den internationella kapitalismen och att så små proportioner skulle motivera erövringen av en hel kontinent” (Segerfeldt 2019, s 58).

Eftersom R&B är specialister på ämnet förstår de att det jag här polemiserar

mot är Hobsons och Lenins tes om att imperialismens erövringar skedde för att kapitalismens vinster i centrum behövde avsättning utanför landets gränser, i periferin. Först kommer vinsterna och kapitalbildningen och sedan den imperialistiska expansionen. R&B:s argument att även Indien tog emot kapitalexport från Storbritannien i slutet av 1800-talet blir då underligt. För den erövringen hade ju inlets nästan ett och halvt sekel tidigare. Det är svårt att tro att den äventyrlige officeren Lord Clive tog initiativ till slaget vid Plassey 1757 för att kapitalister, i en ekonomisk verksamhet – industrin – som knappt hade sett dagens ljus, skulle få avsättning för sina vinster runt 150 år senare.

I diskussionen om den atlantiska triangelhandeln läser R&B slarvigt. De skriver att jag ”citerar då ett par tidigare forskare” (s 69) som kommit fram till att ”slavhandeln eller sockerproduktionen i Karibien bara utgjorde ett par procent av brittisk BNP” (s 69). För det första anger jag minst sju referenser om slavhandels och sockerproduktionens storlek och lönsamhet och för det andra ligger bedömningarna av slavhandels andel av Storbritanniens BNP på 1700-talet på 0,1 (1730) respektive 0,5 procent (1770). I inget fallen stämmer alltså R&B:s formulering, ”ett par”.

Utifrån detta menar R&B att jag drar slutsatsen ”att kolonialismen (och slavhandeln) var perifer för Europas ekonomier” (s 69). Återigen återger de mitt argument försätligt. Visserligen handlade det första avsnittet av min artikel om att många tenderar att överskatta den koloniala ekonomins storlek generellt. Men som rubriken tydligt anger handlar det avsnitt R&B kritiserar här specifikt om det atlantiska systemets betydelse för den industriella revolutionen, vilket är en annan och mycket mer specifik frågeställning. (Om vi ska diskutera just sockerproduktionen i Karibien visar Thomas (1965) att den

Fredrik Segerfeldt
är författare.
fredrik.segerfeldt@
gmail.com

samhällsekonomiska avkastningen på investeringarna i Västindien var lägre än om pengarna hade investerats i brittiska obligationer i stället.)

Det andra av mina påståenden som R&B invänder emot handlar om bomull och slaveri. Det är inte riktigt klart vad de hävdar. Å ena sidan ställer de i en underrubrik den, förmodar jag, retoriska frågan: ”Var bomullsproduktionen inte beroende av slaveri?” Å andra sidan omformulerar de sedan sitt argument till att handla om huruvida tvångsarbetet ”skapade någon speciell konkurrensfördel i just denna historiska kontext” (s 70). Det är två olika frågeställningar.

Den första avfärdar R&B när de skriver det uppenbara: ”Bomullsodling är självfallet inte till sin natur beroende av slaveri, utan har bedrivits under andra former både före och efter den här tiden” (s 70). Vidare konstaterar de: ”Bomull hade utan tvekan producerats även utan det amerikanska slaveriet” (s 70). Gott så.

Detta är något som var tydligt under det amerikanska inbördeskriget då sydstaternas bomullsodlare förlorade tillgång till den europeiska marknaden och de brittiska textilfabrikerna importerade råvaran från Brasilien, Egypten och särskilt Indien i stället (Wright 1974). Det faktum att producenterna, som Hanlon (2015) visat, kunde ställa om teknologiskt och anpassa tillverkningen till den indiska varianten antyder att den amerikanska söderns slavbaserade bomullsodling knappast var en nödvändig förutsättning för den industriella revolutionen. (Minns att frågan gällde Marxcitatet: ”Utan slaveri, ingen bomull; utan bomull, ingen modern industri” McCloskey (2011, s 223)).

När det gäller om slaveriet gav en konkurrensfördel verkar det vara så. Inte minst minskade arbetstiden efter 1865. Men som Wright (1974) visar återtog USA ganska snabbt efter inbördeskriget sin dominant position. År

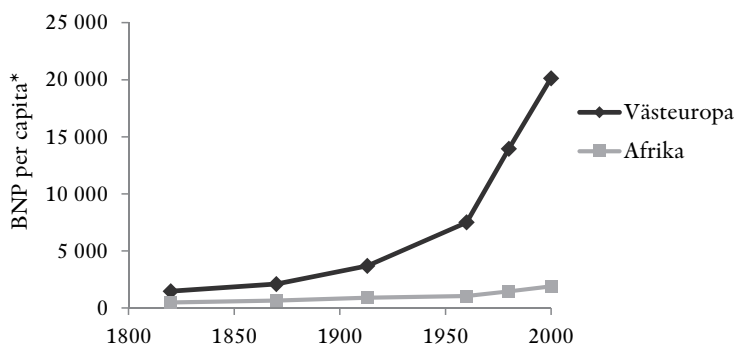
1875 kom hälften av den bomull som importerades till Storbritannien från USA och denna andel varierade sedan mellan drygt 60 procent och knappt 75 procent det kommande decenniet. Tvångsarbetet verkar alltså inte ha varit avgörande.

R&B menar att slaveriet ändå stod bakom de amerikanska bomullsframgångarna, eftersom fiberproduktionens ökning efter inbördeskriget byggde på låga löner för en maktlös svart arbetarklass. På så sätt skulle slaveriets arv hållit nere arbetskraftskostnaderna. Att det amerikanska slaveriet hade breda och långsiktigt negativa effekter på en rad områden, inklusive afro-amerikanernas ekonomiska möjligheter, är det få som ifrågasätter. Problemet med R&B:s argument är att en stor del av de som arbetade i den amerikanska bomullsproduktionen efter kriget var vita. Vilket för övrigt framkommer av en av R&B:s egna referenser (Olmstead och Rhode 2018).

Det tredje av mina påståenden som R&B invänder mot handlade om de offentliga utgifterna som gick åt att administrera, skydda och kontrollera kolonierna. De tillstår visserligen att min huvudsakliga källa (Davis och Huttenback 1986) har varit mycket inflytelserik och viktig. Dessa är dock inte ensamma om detta argument. Philip R P Coelho (1973), exempelvis, kom fram till att de västindiska kolonierna kostade England över en miljon pund netto årligen, motsvarande över tio procent av den brittiska statens intäkter. Han drog därför slutsatsen att den brittiska nationalinkomsten skulle ha varit avsevärt högre om de västindiska kolonierna hade skänkts bort.

Återigen ger sig R&B på ett av mina exempel och påstår att jag generaliserar utifrån det. Det är inte ett hederligt sätt att argumentera. Jag *utgår* knappast från fallet med Irak 1921, utan *nämner det* som en av flera illustrationer av fenomenet.

Figur 1
Inkomstnivåer i två
regioner

Anm. Figuren visar BNP per capita i 1990 års dollar. Västeuropa avser 12 västeuropeiska länder.
Källa: Bolt och van Zanden (2013).

R&B skriver att ett sätt för kolonialismen att bli lönsam var att privatisera den och nämner de så kallade *chartered companies*. Återigen begränsar R&B sig till Afrika och 1900-talet. De viktigaste av dessa statssponsrade företag, de ostindiska kompanierna, grundades långt tidigare, på 1600-talet. Sådana kompanier fanns i ett antal europeiska länder (inklusive Sverige), men de två mest berömda är det brittiska respektive det holländska. Det brittiska ostindiska kompaniet fick ge upp sitt styre över Indien efter Sepoyupproret 1857 då landet blev en brittisk koloni, medan den holländska motsvarigheten lades ner runt sekelskiftet 1800 efter decennier av ekonomiska problem och den nederländska staten fick ta över styret över det som i dag heter Indonesien. För övrigt fanns det även ett holländskt västindiskt kompani som visserligen lyckades fånga den stora silverflottan från spanska Amerika, men som hade så stora militära utgifter att det gjorde stora förluster och var tvunget att lägga ner redan på 1600-talet.

I sin avslutning skriver R&B att "Världen som helhet hade med all säkerhet inte förblivit fattig och outvecklad utan kolonialism och slaveri, snarare tvärtom" (s 71). Detta är en fråga jag över huvud taget inte berör i min artikel,

som enkom handlar om kolonialismens effekter på den rika världen.

I min bok (Segefeldt 2018) gör jag dock det och citerar Heldring och Robinson (2012, abstract). "I en global kontext hade kolonialismen väldigt heterogena effekter, verkade genom många mekanismer, som ibland stimulerade utveckling och ibland försenade den". Vidare skriver jag att "såväl när det gäller tid och rum som metod och form var kolonialismen en mycket varierad företeelse och det går därför inte att sammanfatta den eller dess konsekvenser på ett rimligt sätt" (Segefeldt 2018, s 306).

Men det går att med en enkel graf illustrera den relativa levnadsstandarden i de två regioner som spelar huvudrollen i R&B:s narrativ. Den ser ut som i figur 1.

Divergensen ökade efter avkoloniseringsring.

REFERENSER

Bolt, J, och J L van Zanden (2013), *The First Update of the Maddison Project: Re-estimating Growth Before 1820*, Maddison Project Working Paper 4.

Coelho, P R P (1973), "The Profitability of Imperialism: The British Experience in the West Indies 1768–1772", *Explorations in Economic History*, vol 10, s 253–280.

Davis, L E och R A Huttenback (1986), *Mammon and the Pursuit of Empire: The Politi-*

cal Economy of British Imperialism, 1860–1912, Cambridge University Press, Cambridge.

Hanlon, W W (2015), "Necessity is the Mother of Invention: Input Supplies and Directed Technical Change", *Econometrica*, vol 83, s 67–100.

Heldring, L och J Robinson (2012), "Colonialism and Economic Development in Africa", NBER Working Paper 18566.

McCloskey, D (2011), *Bourgeois Dignity: Why Economics Can't Explain the Modern World*, Chicago University Press, Chicago.

Olmstead, A L och P W Rhode (2018), "Cotton, Slavery, and the New History of Capitalism", *Explorations in Economic History*, vol 67, s 1–17.

Rönnbäck, K och O Broberg (2019), "Kolo-

nialism, kapital och ekonomisk utveckling", *Ekonomisk Debatt*, vol 47, nr 8, s 68–72.

Segerfeldt, F (2018), *Den svarte mannens börda – nya perspektiv på kolonialism, rasism och slaveri*, Timbro, Stockholm.

Segerfeldt, F (2019), "Kolonialismen gjorde inte Europa rikt", *Ekonomisk Debatt*, vol 47, nr 2, s 57–63.

Thomas, R P (1965), "A Quantitative Approach to the Study of the Effects of British Imperial Policy upon Colonial Welfare: Some Preliminary Findings", *Journal of Economic History*, vol 25, s 615–638.

Wright, G (1974), "Cotton Competition and the Post-Bellum Recovery of the American South", *The Journal of Economic History*, vol 34, nr 3, s 610–635.